

PAPER DETAILS

TITLE: FEN ve TEKNOLOJİ ÖĞRETMENLERİNİN PERFORMANS DEĞERLENDİRMEYE
YÖNELİK HİZMET İÇİ EĞİTİM HİE İHTİYAÇLARININ BELİRLENMESİ

AUTHORS: Mustafa METİN, Haluk ÖZMEN

PAGES: 819-838

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/817616>

FEN ve TEKNOLOJİ ÖĞRETMENLERİNİN PERFORMANS DEĞERLENDİRMEYE YÖNELİK HİZMET İÇİ EĞİTİM (HİE) İHTİYAÇLARININ BELİRLENMESİ

Mustafa METİN

Artvin Çoruh Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Artvin

Haluk ÖZMEN

KTÜ, Fatih Eğitim Fakültesi, Söğütü, Trabzon

Özet

Bu çalışmanın amacı, Fen ve Teknoloji öğretmenlerinin performans değerlendirmeye yönelik hizmet içi eğitim (HİE) ihtiyaçlarını belirlemektir. Çalışma, 2007–2008 Eğitim Öğretim yılı bahar yarısında, Artvin ili merkez ilköğretim okullarında görev yapan 30 Fen ve Teknoloji öğretmeni ile yürütülmüştür. Örneklem, araştırmaya gönüllü olan öğretmenlerden rastgele seçilmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın verileri yarı yapılandırılmış mülakatla toplanmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Görüşmelerin analizi sonunda; öğretmenlerin performans değerlendirme ve performans değerlendirmede kullanılan anekdot kaydı, kontrol listesi, dereceli ölçek, dereceli puanlama anahtarı, ürün dosyası, akran ve öz değerlendirme formları gibi değerlendirme araçlarına yönelik HİE'e ihtiyacı olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Fen ve Teknoloji Öğretmenleri, Ölçme Değerlendirme, Performans Değerlendirme, Hizmet-içi Eğitim*

DETERMINATION of SCIENCE and TECHNOLOGY TEACHERS' IN-SERVICE EDUCATION (INSET) NEEDS on PERFORMANCE ASSESSMENT

Abstract

Determination of science and technology teachers' in-service training (Inset) needs on performance assessment is aimed in this study. The study was carried out at 2007–2008 instructional term-first semester with 30 science and technology teachers in Artvin centre primary schools. The sample was selected among volunteer teachers. In this research qualitative research method was used. Data was gathered via semi structured interviews. Content – analysis has been promoted to analyze the data. After interview data were analyzed, it was determined that teachers need an Inset on performance assessment and performance assessment instruments such as anecdote record, check list, grade scale, rubric, portfolio, peer and self assessment forms.

Keywords: *Science and Technology Teachers, Measurement – Assessment, Performance Assessment, In-service Education*

1. GİRİŞ

Son yıllarda ülkemizde yeni öğretim programlarını hazırlama çalışmaları yapılmaktadır. İlk olarak 2005 yılında İlköğretim birinci kademedeki, 2006 – 2008 yılları arasında ise kademeli olarak ilköğretim ikinci kademedeki öğrenciler için hazırlanan öğretim programı yürürlüğe konulmuştur. Yeni hazırlanan öğretim programlarından birisi de Fen ve Teknoloji dersi 6., 7. ve 8. sınıf öğretim programıdır. Bu programla ilgili yapılan değişikliklerin başarıya ulaşması ancak öğretmenlerin işbirliği ile mümkün olabilir. Okulların yeniden yapılanması, müfredatın yenilenmesi ve öğrencilerden beklenen hedeflerin yeniden düzenlenmesi tek başına öğretim ya da öğrenme kalitesini iyileştiremez (1). Bu, ancak öğretmenlerin bilgi ve becerilerinin de yeni beklentiler doğrultusunda geliştirilmesi ile mümkün olabilir. Mesleğe girdiği andan itibaren öğrenimi sırasında edindiği bilgi ve becerileri uygulamada yetersiz olduğunu, çalıştığı alanla ilgili yeterli bilgiye sahip olmadığını ya da öğrenimi sırasında edindiği bilgi ve becerilerin meslek yaşamında hızla değiştiğini gören kişi sürekli bir eğitime gereksinim duymaktadır (2). Bu açıdan bakıldığında öğretmenlerin çağın gereksinimlerine uygun, değişen, gelişen dünyaya ayak uydurabilmeleri için de sürekli eğitim görmeleri gerekmektedir (52). Sürekli eğitimin önemli kısımlarından birisi de hizmet içi eğitim (HİE) faaliyetleridir (3). Öğretmenlerin mesleklerinin gerektirdiği yeterliliğe erişebilmelerinde HİE'in yeri büyüktür (4). HİE'in etkili olabilmesi için de, bireylerin ihtiyaçlarını karşılayabilecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Bu nedenle HİE verilmeden önce öğretmenlerin ihtiyaçları belirlenmeli ve bu ihtiyaçlar doğrultusunda kurs programları düzenlenmelidir (5).

HİE etkinlikleri, öğretmenlerin eğitim ihtiyacını karşılamak, kurumun saptanmış olan amaçlarına ulaşmasını sağlamak ve öğretmenlerden daha fazla verim elde etmek üzere planlanmakta ve uygulanmaktadır (6). Bu nedenle HİE programlarını düzenleyen kişilerin programa katılacak öğretmenlerin mesleki gelişimlerini sağlamada başarılı olması için, programın onların ihtiyaçlarına yönelik olması, amaçların ve içeriğin iyi belirlenmesi, bu içeriğe uygun programın geliştirilmesi, öğretim sürecinin iyi organize edilmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir (7; 8). Bu şekilde yapılan HİE kursları hem öğretmenlere, hem de kuruma büyük yararlar sağlayacaktır (9).

Son zamanlarda HİE'e en çok ihtiyaç duyulan konulardan birisi de yeni öğretim programları ve bu programların ölçme-değerlendirme anlayışıdır (10; 11; 12; 13; 14; 15). Yeni hazırlanan programlarla birlikte, öğrencilerin değerlendirilmesinde performans dayalı değerlendirme anlayışının kullanılması istenmekte ve hatta bütün öğrencilere uygulanması zorunlu tutulmaktadır. Bu duruma gerekçe olarak performans değerlendirmenin yapılandırmacı yaklaşımın felsefesine uygun olması ve öğrencilerin özelliklerini, bilgi ve becerilerini geliştirmede etkili olması gösterilmektedir (16). Farklı branşlardaki öğretmenlerin ölçme değerlendirme sürecine ve bu süreçte kullanılan yöntemlere yönelik görüşlerinin alındığı çalışmalarda, performans değerlendirme ve performans görevleri hazırlama, kontrol listesi, dereceli ölçekler, derecelendirme puanlama anahtarı, akran ve öz değerlendirme formları ve ürün dosyası gibi de-

ğerlendirme araçları hakkında sorun yaşadıkları (17; 18; 19; 20; 21; 22; 23; 24; 25; 26; 27; 28, 29) belirlenmiştir. Performans değerlendirmenin öğrenciye sağladığı faydalar ve öğretim programında performans değerlendirmenin uygulanmasının zorunlu tutulduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu değerlendirme anlayışının etkili bir şekilde öğretmenlere tanıtılması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bunun sağlanması için öğretmenlere performans değerlendirmeye yönelik HİE kursları düzenlenmesi gerekmektedir. HİE'in etkili olabilmesi için de, öğretmenlerin ihtiyaçlarını karşılayabilecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. İlgili literatür incelendiğinde öğretmenlerin performans değerlendirmeye yönelik HİE ihtiyaçlarını belirlemeye yönelik çalışmalara pek fazla rastlanmamaktadır. Bu çalışmada, öğretmenlerin performans değerlendirmeye yönelik HİE'e ihtiyaçlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu genel amaç çerçevesinde performans değerlendirme ve performans görevleri, anekdot kayıtları, kontrol listeleri, dereceli ölçekler, dereceli puanlama anahtarı, ürün dosyaları ve akran ve öz değerlendirme formları ile ilgili hangi bilgilerin verilmesinin istendiği çalışmada belirlenmeye çalışılmıştır.

2. YÖNTEM

Betimsel nitelik taşıyan bu çalışmada, nitel araştırma yöntemi kullanılarak araştırılan kişilerin deneyimlerinden doğan anlamların sistematik olarak incelenmesi amaçlanmıştır (30; 31). Nitel araştırma, araştırmacıların araştırılacak konu ya da konuları doğal ortamında inceledikleri, araştırılan insanların getirmiş oldukları anlamlar açısından olguyu anlamılaştırma ve yorumlama çabası içerisinde oldukları bir araştırma çeşididir (32). Bu çerçevede veri toplamak üzere yarı yapılandırılmış görüşmelerden faydalanılmıştır. Görüşmeler yoluyla deneyimler, tutumlar, düşünceler, niyetler, yorumlar, zihinsel algılar ve tepkilerin belirlenebilmesi mümkün olmaktadır (33). Nitel araştırmaların doğası gereği, araştırmada elde edilen verilerin genellenmesi amaçlanmamıştır.

Örneklem

Araştırma, 2007–2008 eğitim-öğretim yılı bahar yarıyılında, Artvin ilinde bulunan ilköğretim okullarında görev yapan 30 Fen ve Teknoloji öğretmeni ile yürütülmüştür. Çalışmanın örneklemindeki öğretmenlerin % 43,3'ünün erkek ve % 56,7'sinin bayan olduğu görülmektedir. Yaşları itibarı ile öğretmenlerin % 26,7'sinin 25'ten küçük, % 46,7'sinin 26–35 arasında, % 20'sinin 36–45 arasında ve % 6,7'sinin 45 ve üstü yaşlarda olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin tümü dört yıllık üniversite mezunu olup, % 83,3'ü 6.sınıfta, % 73,3'ü 7.sınıfta ve % 80'i 8.sınıfta Fen ve Teknoloji dersine girmektedir. Ayrıca öğretmenlerin % 83,3'ü daha önce HİE kursuna katıldığını belirtirken, % 16,7'si daha önce HİE kursuna katılmadığını ifade etmiştir. Bunun yanı sıra Fen ve Teknoloji öğretmenlerinin, sadece % 16,7'sinin alternatif değerlendirmeye yönelik HİE kursuna katıldığı belirlenmiştir. Örneklemi araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyen öğretmenlerden oluşmuştur. Örneklem belirlenirken Artvin ilindeki bü-

tün ilköğretim okullarında görev yapan Fen ve Teknoloji öğretmenlerine performans değerlendirmeye yönelik HİE ihtiyaçlarını belirlemek için bir çalışma yapıldığı söylenmiştir. Öğretmenlere bu çalışmaya katılmak isteyip istemediği sorulmuştur. Katılmak isteyen Fen ve Teknoloji öğretmenleriyle mülakat yapılmıştır.

Veri Toplama Süreci

Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme tekniğiyle toplanmıştır. Çalışmada ilk olarak rastgele seçilen iki öğretmenle performans değerlendirmeye yönelik HİE ihtiyaçlarını belirlemek için yirmi dakikalık yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmeden ve literatürdeki Acat ve Demir (17), Çalık (18), Algan (19), Kanatlı (25), Karakuş ve Kösa (26), Metin ve diğ. (27), Güven ve Eskiürk (49) gibi araştırmacıların yaptıkları çalışmaların incelenmesi sonucunda elde edilen verilerden yararlanılarak yedi açık-uçlu sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu geliştirilmiştir. Taslak olarak hazırlanan görüşme formu ölçme-değerlendirme alanında ve Türkçe eğitimi alanında uzman kişilere inceletirilmiştir. Uzman kişilerin incelemesi sonucunda görüşme formuna son hali verilmiştir. Gerekli düzenlemeler yapılan görüşme formunda araştırma problemiyle ilgili yedi soru yer almaktadır. Görüşmeler, öğretmenlerin kendilerini rahat hissedecekleri ve fikirlerini çekinmeden açıklayabilecekleri bir ortamda, farklı zamanlarda bütün öğretmenlerle ayrı ayrı yapılmıştır. Her bir görüşme teyp kaydına alınarak yaklaşık yirmi dakikalık bir zaman diliminde tek oturumda bitirilmiştir. Öğretmenlerin düşüncelerini tam olarak belirleyebilmek için görüşme formunda sorulan sorulara ek olarak “neden?”, “nasıl*”, “tam olarak ne demek istediniz?”, “açıklayınız” şeklinde sorular yöneltilmiştir. Araştırmada görüşme kapsamında öğretmenlere yöneltilen yedi genel soru aşağıda verilmiştir:

1. HİE kurs programında performans değerlendirme ve performans görevlerine yönelik size nelerin anlatılmasını istersiniz? Lütfen açıklayınız.
2. HİE kurs programında kontrol listelerine yönelik size nelerin anlatılmasını istersiniz? Lütfen açıklayınız.
3. HİE kurs programında dereceli ölçeklere yönelik size nelerin anlatılmasını istersiniz? Lütfen açıklayınız.
4. HİE kurs programında anekdot kaydına yönelik size nelerin anlatılmasını istersiniz? Lütfen açıklayınız.
5. HİE kurs programında rubriklere (dereceli puanlama anahtarına) yönelik size nelerin anlatılmasını istersiniz? Lütfen açıklayınız.
6. HİE kurs programında portfolyo (ürün dosyasıyla) değerlendirmeye yönelik size nelerin anlatılmasını istersiniz? Lütfen açıklayınız.
7. HİE kurs programında ürün dosyasında kullanılan akran ve öz değerlendirme formlarına yönelik size nelerin anlatılmasını istersiniz? Lütfen açıklayınız.

Verilerin Analizi

Görüşme sırasında teybe kaydedilen veriler ilk olarak transkript haline getirilmiştir. Transkriptler oluşturulurken öğretmenlerin görüşmeler esnasında sorulan sorulara verdikleri cevapların bire bir yazımına özen gösterilmiştir. Ayrıca transkriptler yazıldıktan sonra teyp kaydıyla aynı olup olmadıkları karşılaştırılmıştır. Daha sonra araştırmacılar tarafından transkriptlerde yazılı olan veriler ayrı ayrı betimsel analiz yapılarak tematik kodlar oluşturulmuştur. Verilerden belirlenen ana temanın yanı sıra içerik analizi yapılarak alt temalar oluşturulmuştur. İçerik analizi yönteminde birbirine benzeyen veriler belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilmekte ve okuyucunun anlayabileceği biçimde düzenlenerek yorumlanmaktadır (33). Araştırmacıların yaptıkları betimsel ve içerik analizden sonra belirledikleri ana tema ve alt temalar karşılaştırılarak “görüş birliği” ve “görüş ayrılığı” olanlar tartışılmış ve gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Araştırmanın güvenilirlik hesaplaması için Miles ve Huberman’ın (34) önerdiği; **Güvenirlik = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı)** şeklindeki güvenilirlik formülü kullanılmıştır. Hesaplama sonucunda araştırmanın güvenilirliği %83 olarak hesaplanmıştır. Güvenirlik hesaplarının %70’in üzerinde çıkması, araştırma için güvenilir kabul edilmektedir (34). Burada elde edilen sonuç araştırma için güvenilir kabul edilmiştir.

Araştırmacılar ana tema ve alt temaları belirledikten sonra öğretmenlerin sorulan sorulara verdikleri cevaplardan birden fazla alt temaların oluşturulabileceği göz önünde bulundurulmuş ve oluşturulan alt tema frekansları belirlenmiştir. Alt temalara ait frekans değerleri bulgular bölümünde tablolar halinde sunulmuştur. Veriler toplanırken ve analiz edilirken etik açıdan her bir öğretmene bir kod verilmiştir. Bu kodlar Öğretmen 1, Öğretmen 2, ... şeklindedir. Araştırmada oluşturulan ana temalar ve kodlar bulgular bölümünde tablo halinde sunulmuştur.

3. BULGULAR

Çalışmada elde edilen verilerin analizinden öğretmenlerin “*Performans Değerlendirmeye, Kontrol Listelerine, Dereceli Ölçeklere, Anekdot Kaydına, Dereceli Puanlama Anahtarına, Ürün Dosyasıyla Değerlendirmeye ve Akran ve Öz Değerlendirme Formlarına yönelik HİE’ye ihtiyaç duyduğu konular*” şeklinde ana temalar belirlenmiştir. Bu ana temalar kapsamında öğretmenlerin açık uçlu sorulara verdikleri cevaplardan birden fazla kod oluşturulabileceği göz önünde bulundurulmuştur. Oluşturulan kodların frekansları belirlenmiştir. Araştırmada oluşturulan ana temalar, kodlar ve kodların frekans değeri tablolar halinde aşağıda sunulmuştur.

Öğretmenlerin yarı yapılandırılmış görüşme formunda bulunan “*HİE kurs programında performans değerlendirme ve performans görevlerine yönelik size nelerin anlatılmasını istersiniz?*” şeklindeki soruya verdikleri cevaplardan oluşturulan “*Performans Değerlendirmeye Yönelik HİE’ye İhtiyaç Duyduğu Konular*” ana temasıyla ilgili oluşturulan kodlar ve kodların frekans değeri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Öğretmenlerin Performans Değerlendirmeye Yönelik HİE'e İhtiyaç Duyduğu Konular Ana Temasına Ait Kodlar ve Frekans Değeri

	Kodlar	f
1	Performans görevi verilecek konuların nasıl seçileceği	13
2	Performans kriterlerinin nasıl hazırlanacağı	12
3	Performans görevlerinin nasıl hazırlanacağı ve örnek uygulamalar	9
4	Performans görevlerinin nasıl değerlendirileceği	7
5	Performans görevlerinin nasıl uygulanacağı	6
6	Performans görevlerini değerlendirmede karşılaşılan sorunların çözümü	5
7	Performans görevlerinin öğrencilere nasıl yaptırılacağı	4
8	Performans görevlerinde sürecin nasıl değerlendirileceği	4
9	Öğrenci seviyesine uygun performans görevlerinin nasıl hazırlanacağı	3
10	Bir eğitim öğretim döneminde verilecek performans görev sayısı	2
11	Performans görevlerinin grup halinde nasıl uygulanacağı ve değerlendirileceği	2

Tablo 1 incelendiğinde, öğretmenlerin on üçünün “performans görevi verilecek konuların nasıl seçileceği”, on ikisinin “performans kriterlerinin nasıl hazırlanacağı”, dokuzunun “performans görevlerinin nasıl hazırlanacağı ve örnek uygulamalar” ve yedisinin “performans görevlerinin nasıl değerlendirileceği” konularına yönelik HİE ihtiyaçlarının olduğunu belirttikleri görülmektedir. Öğretmenlerin bu soruya yazmış oldukları ifadelerden bazıları şu şekildedir:

“Öğrencilere performans görevini verirken nelere dikkat etmeliyiz. Performans görevinde verilecek olan konuları nasıl seçmeliyiz. Öğrencinin istediği konuyu seçmesine izin mi vermeliyiz yoksa yapabilecekleri görevleri seviyelerine uygun biz mi vermeliyiz” (Öğretmen - 12).

“Öğrencilerin performans görevlerini değerlendirirken dikkat edilmesi gereken hususlar ve performans kriterlerinin nasıl hazırlanması gerektiği hakkında bilgilendirilmek isterim” (Öğretmen - 25)

“Öğrencilere verilecek performans görevlerinin konularının nasıl belirlendiği, kriterlerinin nasıl hazırlandığı ve nasıl yönerge yazmamız gerektiği hakkında bilgilendirilmek istiyorum. Bu konular hakkında örnekler gösterilmesini ve uygulamaların yapılmasını istiyorum” (Öğretmen -5).

“Yeni ölçme değerlendirme anlayışında en büyük sorunum performans görevlerinin nasıl değerlendirileceği ve öğrenciye not olarak nasıl verileceği hakkında bilgimin olmamasıdır. Bu kursta perfor-

mans görevlerini nasıl değerlendireceğimin örneklerle uygulamalı olarak anlatılmasını istiyorum” (Öğretmen - 17).

Öğretmenlerin yarı yapılandırılmış görüşme formunda bulunan “*HİE kurs programında kontrol listelerine yönelik size nelerin anlatılmasını istersiniz?*” şeklindeki soruya verdikleri cevaplardan oluşturulan “Kontrol Listelerine Yönelik HİE’ye İhtiyaç Duyduğu Konular” ana temasıyla ilgili oluşturulan kodlar ve kodların frekans değeri Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmenlerin Kontrol Listelerine Yönelik HİE’ye İhtiyaç Duyduğu Konular Ana Temasına Ait Kodlar ve Frekans Değerleri

	Kodlar	f
1	Kontrol listelerinin nasıl hazırlanacağı ve örnek uygulamalar	16
2	Kontrol listeleri hakkında hiçbir bilğim yok	15
3	Kontrol listelerinin nasıl kullanılacağı	9
4	Kontrol listeleri hakkında genel bir bilgi	5
5	Kontrol listelerindeki kriterlerin nasıl belirlendiği	5
6	Sınıfta uygulamalı olarak kontrol listelerinin gösterilmesi	3
7	Kontrol listeleri hakkında bilgi verilmesine ihtiyacım yok	1

Tablo 2 incelendiğinde, öğretmenlerin on altısı “kontrol listelerinin nasıl hazırlanacağı ve örnek uygulamalar”, dokuzu “kontrol listelerinin nasıl kullanılacağı” ve sekizi “kontrol listelerinin nasıl nota dönüştürüldüğü” hakkında bilgi almak istediklerini belirtmiştir. Öğretmenlerden 15 tanesi kontrol listeleri hakkında hiçbir bilgilerinin olmadığını belirtirken, bir tanesi ise “kontrol listeleri hakkında bilgi verilmesine ihtiyacım yok” şeklinde düşüncesini ifade etmiştir. Öğretmenlerin bu soruya yazmış oldukları ifadelerden bazıları şu şekildedir:

“Kontrol listeleri nasıl hazırlanır? Farklı konulara yönelik kontrol listelerinin örnek çözümlerinin yapılması gerekir. Kontrol listelerinin örneklerinin pratiğe geçirilmesini isterim” (Öğretmen – 2).

“Kontrol listesi, kullandığım ya da duyduğum bir ifade değil. İlk defa bu terimle karşılaşıyorum. Bu konu hakkında gerekli bilgilerin verilmesini isterim” (Öğretmen – 10).

“Kontrol listelerinin öğrenciyi tanımaya yönelik olması gerektiği ve rehberlik alanında etkili olduğu kanısındayım. Kontrol listelerini derslerde nasıl kullanmamız gerektiği hakkında bilğim yok. Bu konuda bilgi verilirse iyi olur” (Öğretmen – 3).

Öğretmenlerin yarı yapılandırılmış görüşme formunda bulunan “*HİE kurs programında dereceli ölçeklere yönelik size nelerin anlatılmasını istersiniz?*” şeklindeki

soruya verdikleri cevaplardan oluşturulan “Dereceli Ölçeklere Yönelik HİE’e İhtiyaç Duyduğu Konular” ana temasıyla ilgili oluşturulan kodlar ve kodların frekans değeri Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmenlerin Dereceli Ölçeklere Yönelik HİE’e İhtiyaç Duyduğu Konular Ana Temasına Ait Kodlar ve Frekans Değerleri

	Kodlar	f
1	Dereceli ölçeklerin nasıl hazırlanacağı ve örnek uygulamalar	19
2	Dereceli ölçek kriterlerinin nasıl belirleneceği	10
3	Dereceli ölçeklerin nasıl uygulanacağı	9
4	Dereceli ölçeklerin nasıl nota dönüştürüleceği	8
5	Dereceli ölçeklerin genel özellikleri	7
6	Dereceli ölçeklerin kullanımına yönelik örnek uygulamalar	5
7	Öğrenci seviyesine uygun dereceli ölçeklerin nasıl hazırlanacağı	4

Tablo 3 incelendiğinde, öğretmenlerden on dokuzunun “dereceli ölçeklerin nasıl hazırlanacağı ve örnek uygulamalar”, onunun “dereceli ölçek kriterlerinin nasıl belirleneceği”, dokuzunun “dereceli ölçeklerin nasıl uygulanacağı” ve sekizinin “dereceli ölçeklerin nasıl nota dönüştürüleceği” hakkında bilgilendirilmek istediklerini ifade ettikleri görülmektedir. Öğretmenlerin bu soruya yazmış oldukları ifadelerden bazıları şu şekildedir:

“Dereceli ölçeklerin hangi konulara yönelik olması gerektiği ve nasıl hazırlanması gerektiği hakkında bilgi verilmesini istiyorum. Kılavuz kitaplarında verilen dereceli ölçekler yeterli değil. Bize dereceli ölçeklere yönelik örnekler gösterilmesini ve uygulamaların yapılmasını istiyorum” (Öğretmen – 8).

“Dereceli ölçekte bulunan performans kriterlerinin nasıl belirleneceği ve sınıfın düzeyine uygun kriterlerin ne şekilde olması gerektiği hakkında bilgilendirilmek istiyorum. Dereceli ölçekteki kriterleri geliştirmeye yönelik örnekler gösterilmeli ve uygulamalar yapılmalıdır” (Öğretmen – 4).

“Dereceli ölçeklerin bütün performans görevlerinde uygulanması gerekiyor mu? Bu ölçeklerin ne kadar sıklıkta kullanılması gerektiği anlatılmalıdır. Dereceli ölçeklerin sınıfta uygulanışı ayrıntısıyla anlatılmalı ve değerlendirme yapılırken nasıl kullanıldığı gösterilmelidir” (Öğretmen - 11).

“Dereceli ölçeklerin nasıl puanlanması gerektiği ve bu puanları neye göre belirleyeceğimiz hakkında bilgi verilmesini isterim. Bir derece-

li ölçeğin nasıl nota dönüştürüldüğü uygulamalı olarak gösterilsin”
(Öğretmen – 19.).

Öğretmenlerin yarı yapılandırılmış görüşme formunda bulunan “*HİE kurs programında anekdot kaydına yönelik size nelerin anlatılmasını istersiniz?*” şeklindeki soruya verdikleri cevaplardan oluşturulan “Anekdot Kaydına Yönelik Anlatılması İstenenler” ana temasıyla ilgili oluşturulan kodlar ve kodların frekans değeri Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Öğretmenlerin Anekdot Kaydına Yönelik HİE’e İhtiyaç Duyduğu Konular Ana Temasına Ait Kodlar ve Frekans Değerleri

	Kodlar	f
1	Bu konu hakkında hiçbir bilgim yok, genel bilgi verilmeli	14
2	Anekdot kaydının nasıl uygulanacağı	4
3	Anekdot kaydının nasıl hazırlanacağı	3
4	Anekdot kaydının nasıl kullanılacağı	2
5	Anekdot kaydı örneklerinin gösterilmesi	2
6	Uygulamalı olarak anekdot kayıtlarının anlatılması	1

Tablo 4 incelendiğinde, öğretmenlerin on dördü “*bu konu hakkında hiçbir bilgim yok*” şeklinde açıklama yaparken, dördünün “*anekdot kaydının nasıl uygulanacağı*”, üçünün ise “*anekdot kaydının nasıl hazırlanacağı*” hakkında bilgi verilmesini istediği görülmektedir. Öğretmenlerin bu soruya yazmış oldukları ifadelerden bazıları şu şekildedir:

“Anekdot kaydı hakkında hiçbir bilgim yok. Anekdot kaydı nedir? Nasıl uygulanır; ne işe yarar gibi konular hakkında genel bir bilgi verilebilir” (Öğretmen – 2).

“Anekdot kaydı hakkında çok bir bilgim yok. Anekdot kaydı nedir? Ne gibi özellikleri var? Öğrenciye etkileri nelerdir? gibi konular hakkında kısa bilgi verilirse iyi olur” (Öğretmen - 11).

“Anekdot kaydı konusunda hangi sınıflarda, neyi, nasıl yazmalarını beklemekteyiz? Anekdot kayıtlarını hangi sınıflarda nasıl uygulamalıyız? Bilgilendirilirse iyi olur” (Öğretmen - 4).

“Anekdot kaydı nasıl hazırlanacak? Bütün öğrenciler için ayrı ayrı anekdot kaydı mı tutulacak? Bu konuların anlatılmasını istiyorum” (Öğretmen - 21).

Öğretmenlerin yarı yapılandırılmış görüşme formunda bulunan “*HİE kurs programında rubriklere (dereceli puanlama anahtarına) yönelik size nelerin anlatılmasını istersiniz?*” şeklindeki soruya verdikleri cevaplardan oluşturulan “Dereceli Puanlama Anahtarına Yönelik HİE’e İhtiyaç Duyduğu Konular” ana temasıyla ilgili oluşturulan kodlar ve kodların frekans değeri Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Öğretmenlerin Dereceli Puanlama Anahtarına Yönelik HİE'e İhtiyaç Duyduğu Konular Ana Temasına Ait Kodlar ve Frekans Değerleri

	Kodlar	f
1	Dereceli puanlama anahtarının nasıl hazırlanacağı ve örnek uygulamaları	15
2	Dereceli puanlama anahtarının nasıl nota dönüştürüleceği	7
3	Dereceli puanlama anahtarı hakkında hiçbir bilgim yok	7
4	Dereceli puanlama anahtarının kriterlerinin nasıl belirleneceği	6
5	Dereceli puanlama anahtarının genel özellikleri	3
6	Dereceli puanlama anahtarının nasıl uygulanacağını anlatılması	2

Tablo 5'te görüldüğü gibi, öğretmenlerin on beşi “dereceli puanlama anahtarının nasıl hazırlanacağı ve örnek uygulamaları”, yedisi “dereceli puanlama anahtarının nasıl nota dönüştürüleceği” ve altısı “dereceli puanlama anahtarının kriterlerinin nasıl belirleneceği” konuları hakkında bilgilendirilmek istemiştir. Ayrıca öğretmenlerin yedisi “dereceli puanlama anahtarı hakkında hiçbir bilgim yok” şeklinde açıklamada bulunmuştur. Öğretmenlerin bu soruya yazmış oldukları ifadelerden bazıları şu şekildedir:

“Farklı konulara yönelik dereceli puanlama anahtarı örneklerinin yapılması gerekir. Kursta uygulamalı olarak dereceli puanlama anahtarlarının nasıl hazırlanacağı hakkında bilgi verilmelidir” (Öğretmen – 10).

“Sınıfta performans görevlerini değerlendirmek için dereceli puanlama anahtarı kullanıyorum. Fakat tam olarak öğrencilerin performans puanlarını nasıl vereceğimi bilmiyorum. Öğrenciye not vermede sıkıntılarımız var. Bu konular anlatılabilir” (Öğretmen – 7)

“Dereceli puanlama anahtarı hakkında hiçbir bilgim yok. Dereceli puanlama anahtarının öğrenciye faydası var mıdır? Varsa ne kadar etkilidir? Kursta bu konular anlatılırsa iyi olur” (Öğretmen - 5).

“Dereceli puanlama anahtarında kriterlerin kaç tane olması gerektiği, uygun kriterlerin nasıl olması gerektiği ve verilen puanların yüzlük sisteme nasıl çevrildiğinin anlatılmasını istiyorum” (Öğretmen - 12).

Öğretmenlerin yarı yapılandırılmış görüşme formunda bulunan “HİE kurs programında portfolyo (ürün dosyasıyla) değerlendirmeye yönelik size nelerin anlatılmasını istersiniz?” şeklindeki soruya verdikleri cevaplardan oluşturulan “Ürün Dosyasıyla Değerlendirmeye Yönelik HİE'e İhtiyaç Duyduğu Konular” ana temasıyla ilgili oluşturulan kodlar ve kodların frekans değeri Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Öğretmenlerin Ürün Dosyasıyla Değerlendirmeye Yönelik HİE’ye İhtiyaç Duyduğu Konular Ana Temasına Ait Kodlar ve Frekans Değerleri

	Kodlar	f
1	Ürün dosyasını nasıl nota dönüştürüleceği	14
2	Ürün dosyasına ne tür ürünlerin konulacağı	10
3	Ürün dosyasının nasıl hazırlanacağı	8
4	Ürün dosyasının nasıl uygulanacağı	7
5	Ürün dosyası hakkında genel bilgi verilmesi	6
6	Ürün dosyasını değerlendirme kriterlerinin nasıl hazırlanacağı	6
7	Ürün dosyasını hazırlama sürecinin nasıl değerlendirileceği	2
8	Ürün dosyası hakkında hiçbir bilgin yok	2

Tablo 6 incelendiğinde, öğretmenlerin on dördünün “ürün dosyasını nasıl nota dönüştüreceği”, onunun “ürün dosyasına ne tür ürünlerin konulacağı”, sekizinin “ürün dosyasının nasıl hazırlanacağı” ve yedisinin “ürün dosyasının nasıl uygulanacağı” konuları hakkında bilgi edinmek istedikleri görülmektedir. Öğretmenlerin bu soruya yazmış oldukları ifadelerden bazıları şu şekildedir:

“Portfolyo dosyasına öğrencilerin çalışmalarını koyuyoruz. Öğrenciler dönem boyunca çalışmalarını bu dosyada saklıyor. O kadar çok çalışma birikiyor ki bunları nasıl değerlendireceğimizi bilmiyoruz. Bu çalışmaların bazıları mı seçilmeli yoksa tamamı mı nota dönüştürülmelidir. Bu konular anlatılırsa iyi olur” (Öğretmen - 11).

“Öğrencilerin hazırladıkları ürün dosyasında öncelikle nelerin olması gerektiği anlatılmalıdır. Öğretmenin belirlediği belli bir çalışma mı olmalıdır yoksa öğrencilerin istedikleri mi dikkate alınmalıdır” (Öğretmen -9).

“Portfolyo değerlendirmeye yönelik bir kurs programında portfolyo dosyalarının nasıl hazırlanması gerektiği ve hazırlarken dikkat edilmesi gereken hususlar konusunda bilgilendirilmek isterim” (Öğretmen – 16).

“Ürün dosyasını hazırlama ve değerlendirme sürecinde nelere dikkat edilmesi gerektiğinin anlatılmasını istiyorum. Ayrıca ürün dosyasını sınıfta nasıl uygulamam gerektiği hakkında örneklerle açıklamalar yapılmasını istiyorum” (Öğretmen - 1).

Öğretmenlerin yarı yapılandırılmış görüşme formunda bulunan “HİE kurs programında ürün dosyasında kullanılan ekran ve öz değerlendirme formlarına yönelik size nelerin anlatılmasını istersiniz?” şeklindeki soruya verdikleri cevaplardan oluşturu-

lan “Akran ve Öz Değerlendirme Formlarına Yönelik HİE’e İhtiyaç Duyduğu Konular Ana” ana temasıyla ilgili oluşturulan kodlar ve kodların frekans değeri Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Öğretmenlerin Akran ve Öz Değerlendirme Formlarına Yönelik HİE’e İhtiyaç Duyduğu Konular Ana Temasına Ait Kodlar ve Frekans Değerleri

	Kodlar	f
1	Akran ve öz değerlendirme formları hakkında genel bilgi	7
2	Akran ve öz değerlendirme formlarını hazırlarken nelere dikkat edileceği	6
3	Akran ve öz değerlendirme formlarının nasıl kullanılacağı	5
4	Akran ve öz değerlendirme formlarının nasıl uygulanacağı	3
5	Akran ve öz değerlendirme formlarının nasıl değerlendirileceği	3

Tablo 7 incelendiğinde, öğretmenlerden yedisi “akran ve öz değerlendirme formları hakkında genel bir bilgi verilsin” şeklinde düşüncelerini ifade ederken, altısının “akran ve öz değerlendirme formlarını hazırlarken nelere dikkat edileceği” ve beşinin “akran ve öz değerlendirme formlarının nasıl uygulanacağı” hakkında bilgi verilmesini istediği görülmektedir. Öğretmenlerin bu soruya yazmış oldukları ifadelerden bazıları şu şekildedir:

“Akran ve öz değerlendirmenin önemi, faydaları, nasıl hazırlandığı ve nasıl kullanıldığı örnekler verilerek anlatılmalıdır. Çok fazla detaya kaçmadan bu formlar hakkında genel bilgiler verilmelidir” (Öğretmen - 20).

“Portfolyo dosyalarında kullanılan akran ve öz değerlendirme formlarını hazırlarken nelere dikkat etmeliyiz? Akran ve öz değerlendirme formlarını gerçek anlamda doldurabilmek için neler yapmalıyız? Bu konuların anlatılmasını istiyorum” (Öğretmen – 17).

“Öğrenciler bu formları gerçeklere göre doldurmuyorlar. Öz değerlendirme formlarında kendilerini hep iyi yansıtıyorlar. Akran değerlendirme formlarında arkadaşlarını kıskandıkları için kötü gösteriyorlar. Bu formları sınıfımızda nasıl uygulamamız gerektiğinin anlatılmasını istiyorum” (Öğretmen - 7).

“Portfolyo dosyalarında kullanılan akran ve öz değerlendirme formlarından elde edilen sonuçları nerelerde ve nasıl kullanacağımızın anlatılmasını istiyorum. Çünkü biz formları öğrencilere doldurtuyoruz ama nasıl kullanacağımızı bilmiyoruz. Akran ve öz değerlendirme formlarından objektif sonuçlar elde edebilmemiz için nelere dikkat etmeliyiz” (Öğretmen – 13).

Çalışmaya katılan öğretmenlerle yapılan görüşmelerden elde edilen veriler genel olarak değerlendirildiğinde, öğretmenlerin performans değerlendirmede kullanılan tekniklerin hemen hemen hepsi ile ilgili bilgi eksikliklerinin olduğu ve özellikle uygulamaların nasıl yapılması gerektiği konusunda yardıma ihtiyaç duydukları görülmektedir. Bu bağlamda elde edilen bulgulara yönelik tartışmalar bir sonraki bölümde yapılmıştır.

4. TARTIŞMA VE SONUÇLAR

HİE kurslarının etkili olabilmesi için kursa katılan öğretmenlerin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düzenlenmesi gerektiği çeşitli araştırmalarda ortaya konulmuştur (35; 36; 7; 8). Bunun için kursta verilmeye çalışılan konulara yönelik HİE ihtiyaçlarının kurstan önce belirlenmesinin, HİE kurs programının etkili olmasında son derece önemli olduğu düşünülmektedir. Genel olarak öğretmenlerin performans değerlendirme ve bu değerlendirmede kullanılan teknikler konusunda yetersiz oldukları bilinse de (25; 26; 27; 29; 53), bu ihtiyaçlara yönelik spesifik olarak öğretmen talepleri konusunda detaylı araştırmalar oldukça sınırlıdır (28). Bu bakımdan bu çalışma öğretmenlerin performans değerlendirme ve performans değerlendirmede kullanılan değerlendirme araçlarına yönelik HİE ihtiyaçlarını somut olarak ortaya koyması bakımından önem taşımaktadır.

Öğretmenlerin performans değerlendirmeye ilgili HİE'ye ihtiyaç duydukları konulardan birisi performans değerlendirmede kullanılan performans kriterlerinin nasıl hazırlanacağıdır. Öğretmenlerle yapılan görüşmelerde bu durumun dile getirildiği görülmektedir. Nitekim öğretmenlerden birisi görüşmede "*öğrencilere verilen performans görevlerinin hangi kriterlere göre değerlendirilmesi gerektiği ve bu kriterlerin nasıl oluşturulacağı hakkında bilgi verilmelidir*" şeklindeki düşüncesi ile bu konudaki yetersizliğini ifade etmiştir. Öğretmenler genellikle performans kriterlerinin sadece not vermede kullanıldığını düşünmektedir. Fakat performans kriterlerinin aslında öğretmene ve öğrencilere yol göstermekte, öğretmeni ve öğrencileri nasıl bir değerlendirme yapılacağı hakkında bilgilendirmekte ve öğrencilere kendi kendini değerlendirmeyi öğretmekte etkili olduğu birçok araştırmacı tarafından ifade edilmektedir (37; 38; 39; 40). Bu bakımdan performans kriterlerini belirlemenin, etkili bir performans değerlendirme yapılabilmesi için çok önemli olduğu ve yapılan değerlendirmenin geçerliliğini ve güvenilirliğini arttırdığı çeşitli araştırmacılar tarafından belirtilmektedir (37; 38; 41). Bu durum dikkate alındığında performans değerlendirmede, değerlendirme kriterlerini belirlemenin ne kadar önemli olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü öğretmenler başarılı bir performans değerlendirme yapmak istiyorlarsa ilk olarak performans kriterlerinin nasıl geliştireceğini bilmeleri gerekmektedir (37; 38).

Çalışma kapsamında yapılan görüşmelerde öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun performans görevlerinin nasıl hazırlanacağı, uygulanacağı, değerlendirileceği ve performans görevinde verilecek konuların nasıl seçileceği gibi konularda da HİE'ye

ihtiyaç duydukları belirlenmiştir. Benzer şekilde literatürde öğretmenlerin performans görevlerinin nasıl hazırlanacağı ve uygulanacağına yönelik sıkıntılar yaşadıkları ve bu alanda kendilerini yetersiz hissettikleri ifade edilmektedir (27; 29). Bu durumun, 6., 7. ve 8. sınıf Fen ve Teknoloji öğretim programlarında ve ders kitaplarında performans değerlendirme türleri ve özellikleri hakkında yeterli bilginin verilmemesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu düşünceyi Algan (19)'ın yaptığı çalışma da desteklemektedir. Algan (19)'ın çalışmasında öğretmenlerin, alternatif değerlendirmeye yönelik bilgi verecek rehber materyallerin bulunmamasından şikâyet ettikleri görülmektedir.

Bu çalışma kapsamında yapılan görüşmelerde öğretmenlerin, performans değerlendirmede kullanılan değerlendirme ölçeklerine yönelik kendilerini yetersiz hissettikleri ve HİE'ye ihtiyaç duydukları görülmektedir. Öğretmenlerin mülakatta verdikleri cevaplara bakıldığında değerlendirme ölçeklerinden biri olan kontrol listelerine yönelik yeterli bilgilerinin olmadığını düşündükleri görülmektedir. Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu, kontrol listeleri hakkında hiçbir bilgilerinin olmadığını ve kontrol listesinin nasıl hazırlandığının anlatıldığı bir HİE kursuna ihtiyaçlarının olduğunu belirtmiştir. Nitekim Algan (19), Erdal (21), Anıl ve Acar (20), Metin ve Özmen (28), Adanalı (42), Şeker (43) gibi araştırmacıların yaptıkları çalışmalarda, öğretmenlerin kontrol listelerini sınıflarında çok az uyguladığını ve bu değerlendirme aracı hakkında yeterli bilgilerinin olmadığını ifade ettikleri görülmektedir. Ders kitapları ve öğretmen kılavuz kitaplarında kontrol listeleri örneğinin verilmesine rağmen öğretmenlerin kontrol listelerini sınıflarında çok az kullanma nedenlerinin, ders ve öğretmen kılavuz kitaplarında verilen kontrol listelerinin çok karışık olmasından ve kitaplarda verilen kontrol listesinin nasıl kullanılacağı, uygulanacağı ve değerlendirileceği hakkında açıklayıcı bir bilgi verilmemesinden kaynaklandığına inanılmaktadır. Kontrol listelerinin öğrencilerin özelliklerini teşhis etmede kolaylık sağlama, tekrar tekrar kullanılabilir nitelikte olma, öğrencilerin nerelerde yeterli nerelerde yetersiz olduğunu görme imkânı sağlama (37; 44; 45) gibi özelliklerinin olduğu dikkate alınırsa, öğretmenlerin kontrol listelerinin nasıl hazırlanacağını ve uygulanacağını öğrenmelerinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Görüşmelerde öğretmenlere yöneltilen dereceli ölçekler hakkında ne bilmek istersiniz sorusuna, öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun “*dereceli ölçeklerin nasıl hazırlandığı hakkında bilgi verilmesini isterim*” şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Ayrıca öğretmenler, dereceli ölçeklerde kriterlerin nasıl belirleneceğine, bu ölçeklerin nasıl uygulanacağına ve nasıl nota dönüştürüleceğine yönelik bilgilerin verilmesinin ve bu konulara yönelik örnek uygulamaların yapılmasının iyi olacağını belirtmiştir. Bu sonuç literatürle paralellik göstermektedir. Çalık (18), Erdal (21), Metin ve diğ. (27), Metin ve Özmen (28) Şener (29), Şeker (43) gibi araştırmacıların yaptıkları çalışmalarda, öğretmenlerin dereceli ölçeklerin nasıl hazırlanacağı ve uygulanacağına yönelik sıkıntılar yaşadıkları ve bu alanda kendilerini yetersiz hissettikleri ifade edilmektedir. Yeni öğretim programıyla dereceli ölçeklerin kullanılmasının zorunlu

bir hal aldığı düşünüldüğünde öğretmenlere dereceli ölçekler hakkında genel bilgilerin verilmesinin, dereceli ölçeklerin nasıl hazırlanacağı, uygulanacağı ve değerlendirileceği hakkında açıklayıcı bilgilerin sunulmasının gerekli olduğu düşünülmektedir. Bu düşünceyi Adanalı (42) ve Algan (19)'ın yaptıkları çalışmalar da destekler niteliktedir. Araştırmacılar yaptıkları çalışmalarda, öğretmenlerin dereceli ölçek hazırlamayı bilmediklerini ve bu ölçekleri hazırlamak istemediklerini, genellikle hazır şablonlar kullandıklarını ifade etmektedirler. Bu durumda öğretmenlerin öğrencilere verdikleri görevle değerlendirme yapmak için kullandıkları ölçekler arasında tutarsızlık olacağı düşünülmektedir. Bu şekilde öğrencilerin ödevlerinin eksik ya da yanlış değerlendirileceği göz önünde bulundurulduğunda kullanılan değerlendirme ölçeğinin geçerliliği ve güvenilirliği şüpheli hale gelecektir. Bu nedenle, öğretmenlerin her konuya yönelik kendi dereceli ölçeklerini geliştirebilecek bilgi ve beceriye sahip olmaları daha sağlıklı bir değerlendirme yapılmasını sağlayacaktır.

Çalışma kapsamında öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda, öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun anekdot kayıtları hakkında hiçbir bilgilerinin olmadığı, hatta anekdot kaydı kavramını ilk defa duyduklarını ifade ettikleri görülmektedir. Ayrıca öğretmenlerin anekdot kaydının nasıl hazırlanacağı, uygulanacağı, kullanılacağı hakkında teorik bilgilerin verilmesini ve bu konulara yönelik örnek uygulamaların yapılmasını talep ettikleri görülmektedir. Çalık (18), Algan (19), Adanalı (42) ve Şeker (43) gibi araştırmacıların yaptıkları çalışmalarda, öğretmenlerin anekdot kaydını hiç kullanmadıkları görülmektedir. Bu bulgulardan öğretmenlerin anekdot kaydı hakkında yeterli bilgilerinin olmadığı ve bu nedenle bu değerlendirme aracını sınıfta kullanmak istemedikleri anlaşılabılır. Anekdot kaydı öğretmenlere öğrencilerinin sosyal, duygusal, fiziksel ve zihinsel olarak nasıl bir değişim geçirdiğini ve öğrencilerin üstün ve zayıf yönlerini belirlemede kolaylık sağlamaktadır (46; 44; 47). Anekdot kaydının bu özellikleri dikkate alındığında öğretmenlerin bu kayıtları tutarak öğrencilerini daha iyi tanıdığı söylenebilir. Bu bakımdan öğretmenlere anekdot kaydının nasıl tutulduğunun ve nasıl değerlendirilmesi gerektiğinin öğretilmesinin son derece önemli olduğu düşünülmektedir.

Fen ve Teknoloji öğretmenlerine “düzenlenecek olan kurs programında dereceli puanlama anahtarlarıyla ilgili ne tür bilgilerin sunulması istersiniz?” şeklinde yöneltilen soruya öğretmenlerin birçoğunun dereceli puanlama anahtarlarının nasıl hazırlanması gerektiğine yönelik teorik bilgilerin verilmesi ve dereceli puanlama anahtarına yönelik örnek uygulamaların yapılması şeklinde cevap vermişlerdir. Görüşmelerden elde edilen veriler incelendiğinde öğretmenlerin dereceli puanlama anahtarının nasıl hazırlanacağına, nasıl uygulanacağına ve nasıl nota dönüştürüleceğine yönelik kendilerini yetersiz hissettikleri ve bu konulara yönelik HİE'ye ihtiyaç duydukları görülmektedir. Algan (19) ve Adanalı (42) tarafından yapılan çalışmalarda da öğretmenlerin dereceli puanlama anahtarlarını kendilerinin hazırlamadıkları ve genellikle hazır şablondan yararlandıkları ifade edilmektedir. Ayrıca Anıl ve Acar (20), Erdal (21), Kanatlı (25), Adanalı (42), Şeker (43)'ın yaptıkları çalışmalarda, öğretmenlerin en az

bilgiye sahip oldukları ve sınıflarında çok az kullandıkları ölçme araçlarından birinin dereceli puanlama anahtarı olduğu ifade edilmektedir. Literatürde bunun nedeni, alternatif değerlendirmede kullanılan ölçeklerin hazırlanmasının zor, masraflı ve aşırı zaman almasından dolayı öğretmenlerin sınıflarında bu ölçekleri kullanmak istemedikleri şeklinde yorumlanmaktadır (17; 18; 19; 26; 27; 42; 43; 48; 49). Ancak, dereceli puanlama anahtarının nasıl hazırlanacağını, uygulanacağını ve değerlendirileceğini bilen bir öğretmenin kısa sürede bu ölçekleri hazırlayabileceği ve öğrencilerini değerlendirebilmek üzere kullanabileceği unutulmamalıdır. Bu durumda önemli olan öğretmenin dereceli puanlama anahtarının özelliklerini iyi anlayabilmesidir. Bu tür materyallerin geliştirilme mantığını anlayan bir öğretmenin değişik konulara yönelik benzer materyaller hazırlaması oldukça kolaylaşacaktır.

Fen ve Teknoloji öğretmenlerine ürün dosyasıyla ilgili ne tür bilgilere ihtiyaç duydukları sorulduğunda, öğretmenlerin “ürün dosyasının nasıl hazırlanacağı, uygulanacağı, nota dönüştürüleceği ve ürün dosyasına ne tür ürünlerin konulacağı” gibi konulara yönelik bilgi verilmesini istedikleri görülmektedir. Literatürde de benzer ihtiyaçların ve isteklerin olduğu görülmektedir. Erdal (21), Metin ve Özmen (28), Şenel (29), Bushman ve Schnitker (50) ve Korkmaz ve Kaptan (51)’in yaptıkları çalışmalarda öğretmenlerin, öğrenci ürün dosyası hakkında yeterli bilgilerinin olmadığı ve öğrencilerini ürün dosyasıyla değerlendirme sürecinde ne yapmaları gerektiğini bilmedikleri ifade edilmiştir. Ayrıca Şenel (29)’in yaptığı çalışmada öğretmenlerin, öğrenci ürün dosyasında hangi çalışmaların olması gerektiğine, ürün dosyasının içeriğinin nasıl belirleneceğine ve değerlendirileceğine yönelik HİE’ye ihtiyaçlarının olduğu belirlenmiştir. Bunun yanı sıra öğretmenlerin ürün dosyasının nasıl saklanması gerektiğine ve ürün dosyasına yönelik bilgileri nasıl bulacağına yönelik bilgi verilmesini istedikleri de görülmektedir (51). Benzer şekilde Algan (19), Anıl ve Acar (20), Erdal (21), Güven ve Eskişehirli (49) gibi araştırmacılar da öğretmenlerin, sınıflarında en az uyguladıkları alternatif değerlendirme tekniklerinden birinin ürün dosyasıyla değerlendirme olduğunu ve bu durumun da öğretmenlerin ürün dosyasıyla değerlendirme hakkında yeterli bilgilerinin olmamasından kaynaklandığını ifade etmişlerdir. Öğretmenler teorik olarak ürün dosyasına yönelik bazı bilgilere sahip olsalar da, bu dosyaların nasıl oluşturulacağı, içerisine hangi materyallerin konulacağı ve nasıl değerlendirileceği ile ilgili olarak çeşitli sorunlar yaşamaktadırlar. Bu nedenle de sağlıklı bir dosyalama ve dolayısıyla değerlendirme yapamamaktadırlar. Bu konulardaki bilgi eksikliklerinin giderilmesi konusunda onlara yardımcı olunması, yapacakları değerlendirmelerin daha sağlıklı olmasına yardımcı olacaktır.

Öğretmenlerin ihtiyaç duydukları hususlardan birisi de, öğrenci ürün dosyasında kullanılan akran ve öz değerlendirme formlarıdır. Bu formlar hakkında genel bilgilerin verilmesi ve bu formları hazırlarken nelere dikkat edileceğine, nasıl kullanılacağına, uygulanacağına ve değerlendirileceğine yönelik açıklamaların yapılması öğretmenlerin başlıca istekleri olarak görülmektedir. Ayrıca öğretmenlerin akran ve öz değerlendirme formlarına yönelik yeterli bilgilerinin olmamasından dolayı sınıflarında

bu formları kullanmak istemedikleri de ifade edilmektedir. Nitekim öğretmenlerin sınıflarında alternatif değerlendirme tekniklerinden hangilerini ne kadar sıklıkta uyguladıklarını belirleyen çalışmalar incelendiğinde, akran ve öz değerlendirme formlarını sınıflarında kullanmayı çok fazla tercih etmedikleri görülmektedir (19; 20; 21; 25; 26; 42; 49). Bu durumun öğretmenlerin bu değerlendirme araçlarını tam olarak kullanmayı bilmemelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu düşüncüyü Anıl ve Acar (20), Karakuş ve Kösa (26) ve Metin ve Özmen (28) gibi araştırmacılar da desteklemektedir.

Çalışmadan elde edilen bulgulara genel olarak bakıldığında, öğretmenlerin performans değerlendirmede kullanılan tekniklerin hemen hemen hepsine yönelik bilgi ve uygulama talebinde bulundukları görülmektedir. Bu değerlendirme anlayışının ülkemiz için yeni olması nedeniyle, öğretmenlerin bu talepleri normal karşılanmaktadır. Ancak, ülkemizde öğretmenlere yeni öğretim programını ve bu programın ölçme değerlendirme anlayışını tanıtmaya yönelik çeşitli HİE kursları ve seminerleri düzenlenmesine rağmen, bu kurslara katılan öğretmenlerin bile halen performans görevleri hakkında yeterli bilgilerinin olmadığı ve bu değerlendirme etkinliklerinin nasıl uygulayacağını bilmedikleri görülmektedir (13; 21; 42). Bu durumun öğretmenlere verilen HİE kurslarının, öğretmen ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte olmamasından ve kurslarda yeterince uygulama yapılmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Düzenlenen kurslar çoğu zaman bir ihtiyaç analizi yapılmadan, merkezi uygulamalar şeklinde yürütülmekte ve teorik bilgi aktarımından ileriye gidememektedir (28; 29). Ayrıca, kurslarda örnek uygulama boyutunun çoğunlukla ihmal edildiği ve birkaç örnekle geçirildiği de bilinmektedir. Öğretmenlerin teorik bilgilerin yanısıra örnek uygulamalar da talep ettikleri bu çalışmada görülmektedir. Bu nedenle HİE kurslarının içeriğinin düzenlenmesinde, merkezi uygulamalardan ziyade uygulamayı yürütecek olan öğretmenlerin talep ve ihtiyaçlarının dikkate alınması önem taşımaktadır. Genel olarak ihtiyaçlar biliniyor olsa da, uygulama ortamlarında, uygulamayı yürütenlerin ihtiyaçlarının belirlenmesi hazırlanan kursların amaca daha fazla hizmet etmesini sağlayacaktır. Bu anlamda bu çalışma, öğretmen ihtiyaçlarını spesifik olarak ortaya koymaya çalıştığı için önemlidir. Bu tür çalışmaları daha geniş ölçekli gruplar üzerinde yapılması daha sağlıklı bilgilerin elde edilmesini sağlayacaktır.

5. KAYNAKLAR

1. Elmore, R. F. (1992). Why Restructuring Alone Won't Improve Teaching. *Educational Leadership*, 50 (April): 44-48.
2. Özyürek, L. (1981). Öğretmenlere Yönelik Hizmet İçi Öğretim Programlarının Etkinliği, A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını, No: 102, Ankara.
3. Kanlı, U. ve Yağbasan, R. (2002). 2000 Yılında Ankara'da Fizik Öğretmenleri için Düzenlenen Hizmet İçi Eğitim Yaz Kursunun Etkinliği, *Milli Eğitim Dergisi*, 153-154, 12-18.
4. Bekiroğlu, F.O. (2004). "Fizik, Kimya ve Biyoloji Öğretmenlerinin Hizmet içi Eğitim İhtiyaçlarının Belirlenmesi", VI. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi, Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, İstanbul.

5. Uşun, S. ve Cömert, D. (2003). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Hizmet İçi Eğitim Gereksinimlerinin Belirlenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(2), 125-138.
6. Taymaz, A. H. (1997). Hizmet İçi Eğitim Kavramlar İlkeler ve Uygulamalar, 3. Baskı, Takav Tapu ve Kadastro Vakfı Matbaası, Ankara.
7. Kaya, A. (2003). Fizik Öğretmenlerinin Hizmet İçi Eğitim İhtiyaçlarına Yönelik Bir Laboratuvar Programı Geliştirme ve Model Önerme, KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Trabzon.
8. Tekin, S. (2004). Kimya Öğretmenleri İçin Kavramsal Anlama ve Kavram Öğretimi Amaçlı Bir Hizmet-İçi Eğitim Kurs Programı Geliştirilmesi ve Etkililiğinin Araştırılması, Doktora Tezi, KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
9. Kaya, A., Küçük, M. ve Çepni, S. (2004). Fizik Laboratuvarlarına Yönelik Hazırlanan Bir Hizmet İçi Eğitim Programının Değerlendirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16, 89-103.
10. Ercan, F. ve Akbaba-Altun, S. (2005). "İlköğretim Fen ve Teknoloji Dersi 4. ve 5. Sınıflar Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri", *Eğitimde Yansımalar: VIII Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu*. Tekışık Eğitim Araştırma Geliştirme Vakfı ve Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
11. Gömleksiz, M. ve Bulut, İ. (2007). Yeni Fen ve Teknoloji Dersi Öğretim Programının Uygulamadaki Etkililiğinin Değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 76-88.
12. Kaya, E. ve Ersoy, A.F. (2007). "Sosyal Bilgiler Programının Uygulanmasında Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri", VI. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu, 27-29 Nisan 2007, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
13. Yaşar, Ş., Gültekin, M., Türkan, B. ve Yıldız, N. (2005). "Yeni İlköğretim Programlarının Uygulanmasına İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Hazır Bulunuşluk Düzeylerinin ve Eğitim Gereksinimlerinin Belirlenmesi", *Erciyes Üniversitesi Sabancı Kültür Sitesi Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu*, Kayseri.
14. Yapıcı, M. ve Demirdelen, C. (2007). İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri. *İlköğretim-Online*, 6(2), 204-212.
15. Şahin, İ. (2007). Yeni İlköğretim 1. Kademe Türkçe Programının Değerlendirilmesi, *İlköğretim-Online*, 6(2), 284-304.
16. MEB (2004). İlköğretim Fen ve Teknoloji Dersi (4-5. Sınıflar) Öğretim Programı, Ankara.
17. Acat, B. ve Demir, E. (2007). "Sınıf Öğretmenlerinin İlköğretim Programlarındaki Değerlendirme Süreçlerine İlişkin Görüşleri", 16. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi 5-7 Eylül 2007. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.
18. Çalık, S. (2007). "Sınıf Öğretmenlerinin Yenilenen İlköğretim Programlarının Ölçme ve Değerlendirme Süreci Hakkındaki Düşünceleri Üzerine Bir Araştırma", 16. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi 5-7 Eylül 2007. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.
19. Algan, S. (2008). İlköğretim 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Ölçme ve Değerlendirme Ögesinin Öğretmen Görüşleri Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
20. Anıl, D. ve Acar, M. (2008). Sınıf Öğretmenlerinin Ölçme Değerlendirme Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Görüşleri, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 44-61.

21. Erdal, H. (2007). 2005 İlköğretim Matematik Programı Ölçme-Değerlendirme Kısımının İncelenmesi, (Afyonkarahisar İli Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
22. EARGED (2008a). İlköğretim Okullarında Görev Yapan Türkçe Öğretmenlerinin Hizmet İçi Eğitim İhtiyaçlarının Belirlenmesi, Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Araştırma Geliştirme Daire Başkanlığı, Ankara
23. EARGED (2008b). İlköğretim Okullarında Görev Yapan Matematik Öğretmenlerinin Hizmet İçi Eğitim İhtiyaçlarının Belirlenmesi, Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Araştırma Geliştirme Daire Başkanlığı, Ankara
24. EARGED (2008c). Sınıf Öğretmenlerinin Hizmet İçi Eğitim İhtiyaçlarının Belirlenmesi, Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Araştırma Geliştirme Daire Başkanlığı, Ankara
25. Kanatlı, F. (2008). Alternatif Ölçme ve Değerlendirme Teknikleri Konusunda Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerinin Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
26. Karakuş, F. ve Kösa, T. (2009). İlköğretim Matematik Öğretmenlerinin Yeni Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımlarına Yönelik Görüşleri, Milli Eğitim Dergisi, Sayı, 181/1.
27. Metin, M., Demiryürek, G. ve Kalın, Ö. (2007). "Türkçe Öğretmenlerinin Yenilenen İlköğretim Programlarının Ölçme - Değerlendirme Anlayışı Hakkındaki Düşünceleri", III. Sosyal Bilimler Eğitim Kongresi, 18 -20 Haziran Çukurova Üniversitesi, Adana.
28. Metin, M. ve Özmen, H. (2009). "Öğretmenlerin Performans Değerlendirmeye Yönelik Hizmet-İçi İhtiyaçlarının Belirlenmesi: Artvin İli Örneği", Fen, Sosyal ve Çevre Eğitiminde Son Gelişmeler Sempozyumu, 18 – 20 Kasım 2009, Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Giresun.
29. Şenel, T. (2008). Fen ve Teknoloji Öğretmenleri İçin Alternatif Ölçme ve Değerlendirme Tekniklerine Yönelik Bir Hizmet İçi Eğitim Programının Etkililiğinin Araştırılması, Yüksek Lisans Tezi, KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
30. Strauss, A. L. ve Corbin, J. (1998). *Basics of Qualitative Research*, (second edition), Newbury Park, CA: Sage.
31. Lincoln, Y. S. ve Guba, E. G. (1985). *Naturalistic Inquiry*, Beverly Hills, CA: Sega.
32. Denzin, N. K ve Lincoln, Y. S. (1998). *Collecting and Interpreting Qualitative Materials*, 2nd Edition. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
33. Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
34. Miles, M.B. ve Huberman, A.M. (1994). *Qualitative Data Analysis (Second Edition)*, Sage Publications, Thousand Oaks, London.
35. Kanlı, U. (2001). Ortaöğretimde Görev Yapan Fizik Öğretmenleri İçin Düzenlenen Hizmet İçi Eğitim Programlarının Etkinliği, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, Ankara.
36. Posnanski, T. J. (2002). Professional Development Programs for Elementary Science Teachers: An Analysis of Teacher Self-Efficacy Beliefs and a Professional Development Model, *Journal of Science Teacher Education*, 13, 189-220.
37. Airasian, P. W. (2001). *Classroom Assessment: Concepts and Application*. New York: McGraw-Hill.
38. Taylor, G.,R. (2003). *Informal Classroom Assessment Strategies for Teachers*, Maryland, Oxford.

39. Çepni, S. (2007). Performansların Değerlendirilmesi, Karip, E. (Ed.), Ölçme ve Değerlendirme, Pegema Yayıncılık, 2007, 1. Baskı, Ankara.
40. Bahar, M., Bıçak, B., Durmuş, S. ve Nartgün, Z. (2006). Geleneksel-Alternatif Ölçme ve Değerlendirme Öğretmen El Kitabı, Pegema Yayıncılık, Ankara.
41. Kutlu, Ö., Doğan, C. ve Karakaya, İ. (2008). Öğrenci Başarısının Belirlenmesi Performansa ve Portfolyoya Dayalı Durum Belirleme, Pegema Yayıncılık, Ankara.
42. Adanalı, K. (2008). Sosyal Bilgiler Eğitiminde Alternatif Değerlendirme: 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Eğitiminin Alternatif Değerlendirme Etkinlikleri Açısından Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
43. Şeker, S. (2007). Yeni Fen ve Teknoloji Öğretim Programının Öğretmen Görüşleri Işığında Değerlendirilmesi: (Gümüşhane İli Örneği), Yüksek Lisans Tezi, KTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
44. Linn, R. L., ve Gronlund, N. (2000). Measurement and Assessment in Teaching. Upper Saddle River, NJ: Merrill.
45. Alıcı, D. (2008). Öğrencinin Performansının Değerlendirilmesinde Kullanılan Diğer Ölçme Araç ve Yöntemleri, Tekindal, S. (Ed), Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme, Pegema Yayıncılık, Ankara.
46. Kubiszyn, T. ve Borich, G. (1993). Educational Testing and Measurement: Classroom Application and Practice, Fourth Edition. Harper Collins College Publishers.
47. Gronlund, N. E. (2005). Assessment of Student Achievement 6 th (ed), University of Illinois, Allyn & Bacon.
48. Selvi, K. (2006). “İlköğretim Programlarının Sınıf Öğretmeni Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirmesi”, Muğla Üniversitesi XV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiri Özetleri, 18-19, Muğla.
49. Güven, B. ve Eskiürk, M. (2007). “Sınıf Öğretmenlerinin Ölçme ve Değerlendirme Kullandıkları Yöntem ve Teknikler”, 16. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi 5-7 Eylül 2007, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.
50. Bushman, L. ve Schnitker, B. (1995). Teacher Attitudes on Portfolio Assessment, Implementation, and Practicability. ERIC Dokümanı Servis Numarası: ED 388661.
51. Korkmaz, H. ve Kaptan, F. (2003). İlköğretim Fen Öğretmenlerinin Portfolyoların Uygulanabilirliğine Yönelik Güçlükler Hakkındaki Algıları. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 13, 159-166.
52. Ersoy, Y. (1996). Hizmet İçi Eğitim ve Yetiştirme Kursunu Geliştirme-I Amaçlar ve Matematik Öğretmenlerinin Görüşleri. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 12, 151-160.
53. Erdemir, Z. A. (2007). İlköğretim İkinci Kademe Öğretmenlerinin Ölçme Değerlendirme Tekniklerini Etkin Kullanabilme Yeterliklerinin Araştırılması (Kahramanmaraş Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.